AZƏRBAYCAN www.azerbaijan.news.az

07.07.07

Bura vətəndir

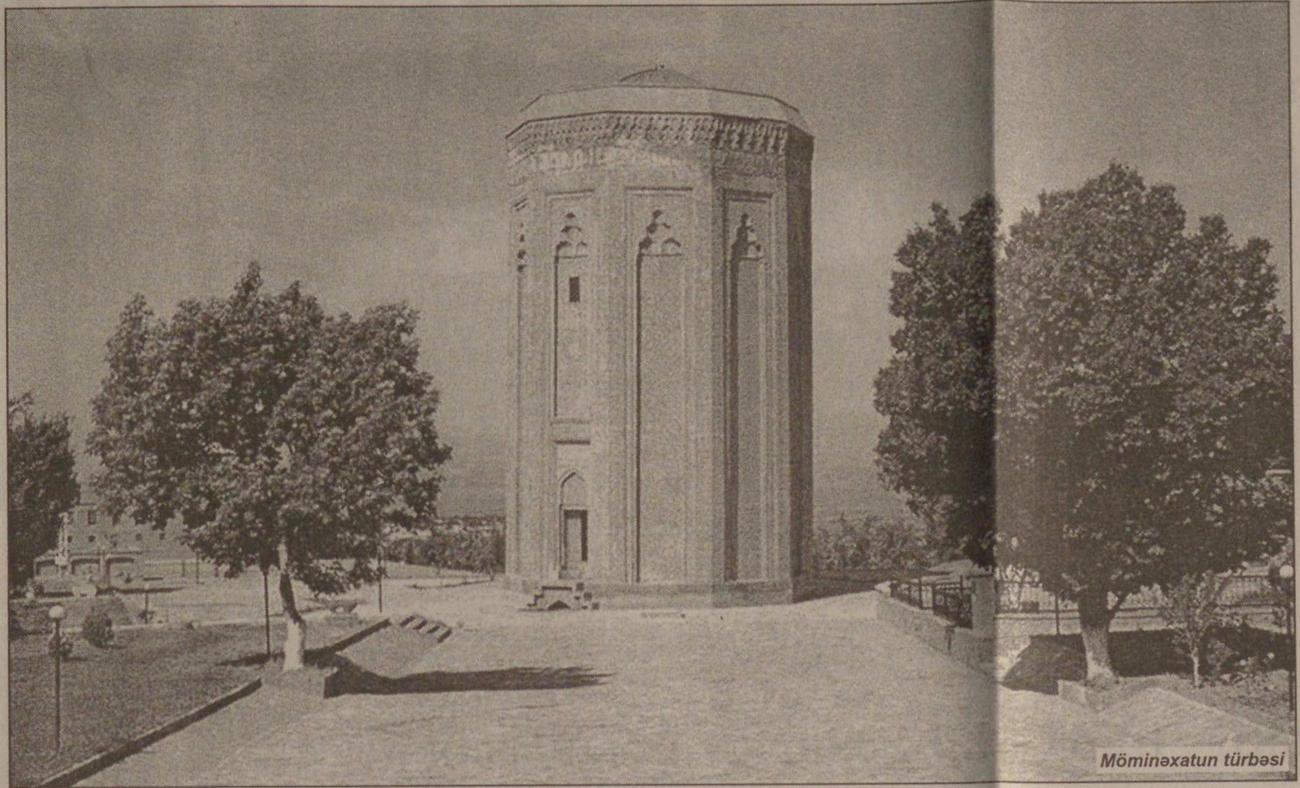

Möminəxatun türbəsi

Əbəs yerə yurdumuzun qədim və ulu diyarı Naxçıvanı "Şərqin gözəli" adlandırmırlar. Müğənnilər də böyük həvəslə, ehtirasla oxuyurlar: "O, Naxçıvandı, nəqşi-cahandı". Qeyri-adi gözəlliyə, təbiətə, zəngin tarixə, çoxəsrlik dövlətçilik ənənələrinə malik olan Naxçıvan Muxtar Respublikası Türkiyə ilə 11 kilometr məsafə istisna olmaqla, şimal və şərqdən indiki Ermənistan (sərhəd xəttinin uzunluğu 246 kilometr), qərb və cənubdan İran İslam Respublikası (204 kilometr) ilə həmsərhəddir. Türkiyə və İranla sərhədi Araz çayı, Ermənistanla isə əsasən Zəngəzur və Dərələyəz silsilələri təşkil edir.

Qədim memarlıq abidələri ilə dünyada məşhur olan Naxçıvan yeganə məkandır ki, XII əsrdə analığın, qadınlığın şərəfinə abidə ucaldılıb. Möminəxatun türbəsi adlanan bu məşhur məqbərə, bir növ, Naxçıvanın rəmzi sayılır. Qarabağlar türbəsi, Dər türbə, Buxxana (XIV əsr), Əlincə xanəgahı, İmamzadə kompleksi, Gilan türbəsi, Şərq hamamı (XVIII əsr), Qazançı körpüsü, Xan evi, Yusif Küseyir oğlu türbəsi, müxtəlif məscidlər milli memarlıq abidələri kimi qorunmaqdadır.

Gündən-günə gözəlləşən Naxçıvan

Qədim və müasir diyar

Ulu öndərin təşəbbüsü ilə yaradılan "Cavidlər" məqbərəsi qədim ənənənin ən gözəl davamı kimi dəyərləndirilir. Muxtar respublikanın hər bir rayonunda muzey var, Naxçıvanda isə bunların sayı daha çoxdur. Mirzə Cəlilin, Bəhruz Kəngərlinin, Hüseyn Cavidin ev-muzeyləri daim qonaq-qaralıdır. "Açıq səma altında muzey"in analoqu belə yoxdur. Daş dövrünün bütün məişət avadanlıqları, heykəl və heyvan fiqurları burada toplanıb. Hər bir eksponatın 1000-1500, bəzən də 2000 yaşı var.

Əslində blokada şəraitində yaşayan, böyük Azərbaycanla ancaq hava vasitəsilə əlaqə yaradan Naxçıvanın gecələri işıqlı, gündüzləri fərəhgətiricidir. Naxçıvanlılar sözün əsl mənasında fədakar və qürurludurlar. Bax, bu səbəbdən də doğma diyarı nəinki qoruyub saxlaya biliblər, həm də onun gündən-günə daha da tərəqqi etməsinə nail olublar.

Bu gün Naxçıvan istənilən Avropa şəhərinə meydan oxumaq qüdrətinə malik olub. Son on ildə bu qədim diyar elə gözəlləşib ki, gördüklərimizə inana bilmədik. Şəhərdə çoxlu yeni binalar tikilib. Maraqlı və diqqətçəkən cəhət budur ki, qədimliklə müasirlik məharətlə qovuşub. Əgər bir tərəfdə qədim tikililər, abidələr şəhəri gözəlləşdirirsə, lap yaxınlığındakı diaqnostika, ticarət, üzgüçülük mərkəzləri də bu füsunkarlığı birə beş artırır. Son on ildə Naxçıvan yaşıllıqlar, parklar, bağlar, seyrəngahlar, şəlalələr ünvanına çevrilib. Qədim Naxçıvanla müasir Naxçıvan ata-bala kimi bir-birinin əlindən mehribancasına tutaraq daha da işıqlı gələcəyə doğru mətin addımlayır. Naxçıvan memarları çalışırlar ki, yaradılan hər bir abidə, tikilən hər bir bina köhnə gözəlliyi tamamlasın, şəhərə yeni rövnəq və cazibə gətirsin. Naxçıvanda əkilən ağacların, gül-çiçək kollarının sayı bilinmir. Yaxşı cəhət budur ki, Naxçıvanda qərib ağac yoxdur. Yerli təbiətə və torpağa uyğun ağaclar əkilib-becərilir. Ona görə də Naxçıvan bağbanının əməyi hədər getmir. Hər tərəfdə səliqə-səhman, təmizlik hökm sürür. Parklarda, küçələrdə, xiyabanlarda, demək olar ki, hər yerdə təmizliyə riayət etmək üçün xüsusi qablar qoyulub. Şəhəri başdan-ayağa gəzdik. Park və xiyabanlarda, "Qızlar bulağı" adlanan istirahət guşəsində, şəlaləli kafedə və başqa yerlərdə olduq. Təsəvvür edin ki, yerdə bir papiros kötüyünə də rast gəlmədik. İstər-istəməz Bakıdakı park və xiyabanlar, xüsusilə də dənizkənarı Milli park yada düşdü. Vay odur ki, dondurma yeyəsən, onun kağızını atmağa bir qutu tapmazsan. Hələ yaşayış evlərindən həyətlərə, küçələrə atılan tullantıları demirik. Burada bir məsələ önəmlidir ki, təmizliyə təkcə aidiyyəti orqanlar deyil, həm də sakinlər də ciddi yanaşmalıdırlar. Naxçıvanlılar öz şəhərlərini çox sevirlər. Onun təmizliyinə də, gözəlliyinə də ürəkdən can atırlar. Biz bunun bariz nümunəsini

Əshabı-Kəhf

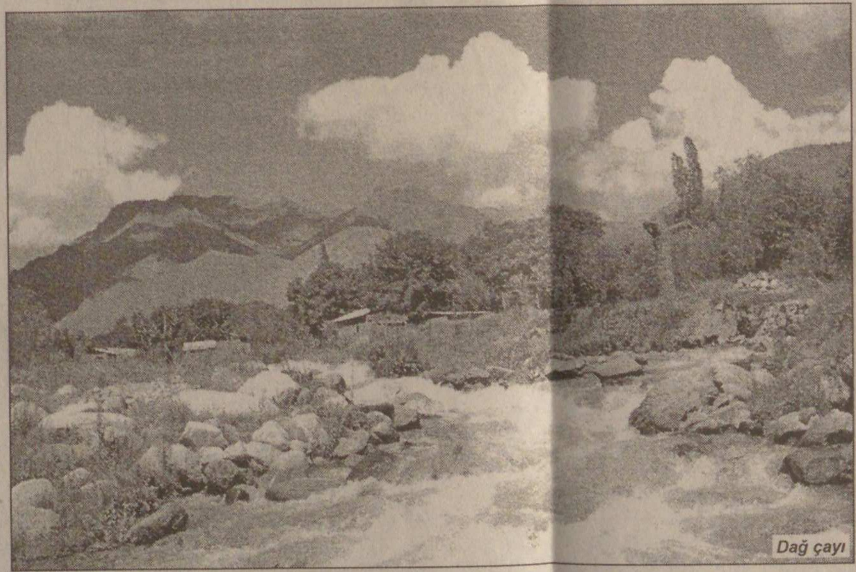

Dağ çayı

Əshabi-Kəhf

adlanan ziyarətgahda da gördük. Şərqin müqəddəs kitabı Qurani-Kərimin bir neçə surəsində bu yerin adı çəkilir, hətta ayrıca "Kəhf" surəsi də nazil edilmişdir. Əshabi-Kəhflə bağlı söylənilən fikirlər xeyli düşündürücüdür. Bu yerlər Allahın varlığını, hökmünü, qüdrətini, böyüklüyünü, ucalığını təsdiq edən dağ möhürüdür. Burada gördüklərimizdən qəlbimiz riqqətə gəldi. Bu ziyarətgah Qurani-Şərifə düşmüş adının paklığını, müqəddəsliyini hifz etmək görünüşündədir. Müasir tipli kölgəliklər yaradılmış, ziyarətçilərin rahatlığını təmin etmək üçün orada masa və skamyalar qoyulmuş, su çəkilmişdir. Maşınların ayrıca dayanacağı, qurban kəsmək üçün xüsusi yer, namaz qılmaz üçün tikilmiş məscidlər buraya gələnləri valeh edir. Ən başlıcası odur ki, bu ziyarətgahda dilənçiyə, nəzir-niyaz yığana rast gəlmirsən. Tarixən Əshabı-Kəhfdə dilənçi olmayıb. Bura gəlməmişdən 5-10 gün qabaq el arasında Beşbarmaq dağı adlanan, əslində isə Xızır-Zində baba ziyarətgahında olmuşduq. Gördüklərimiz, müşahidələrimiz bizi dəhşətə gətirmişdi. Anti-sanitariyanın baş alıb getdiyi, zibilliklərin tüğyan etdiyi bu məkanda fürsəti fövtə verməyən nadanların soyğunçuluq əməlləri, hər qaya başına, hər daş kölgəsinə pul istəməsi, bütün ziyarətgah boyu pilləkənin əvvəlindən dağın zirvəsinə qədər "nəzir yığanların" düzülməsi bizi narahat etmişdi. Əshabı-Kəhfi ziyarətdən sonra bu qənaətə gəldik ki, hər bir məkan onun sahibinin necəliyi və adı ilə bağlıdır. Əgər bu dağ şəraitində Əshabı-Kəhfdə bu cür şərait yaradıla bilirsə, Bakı-Siyəzən yolunun üstündə yerləşən Beşbarmaq dağının ətrafında abadlıq aparmaq olmazmı? Bizə elə gəlir ki, Siyəzən rayon rəhbərliyi öyrənmək və nümunə götürmək üçün bir dəfə yolunu Əshabı-Kəhfə salsa, dediklərimizi anlayar. Biz hər iki ziyarətgahda xarici ölkələrdən gəlmiş insanların olduğunu müşahidə etdik. Amma Beşbarmaqda hər kəsin sifətində bir narazılıq duyulurdusa, incik ifadələr eşidilirdisə, Əshabı-Kəhfdə əksinə, bütün ziyarətçilər məmnun və şad görünürdülər.

Bu yol vətənə gedir

On ildən çox idi ki, bu yerlərə gəl-
mirdik. Amma həmişə "Şahbuz" kəl-
məsini eşidəndə, Batabat adı səslə-
nəndə ürəyimizdən qeyri-adi bir gizilt
keçirdi. Şahbuz dağlarının o üzündə
doğma yurdumuz qərar tutub. O yer
də qədim Zəngəzurun Şəki, Comərdli
Qızılcıq, Urud, Sofulu, Ağdü... kəndlə
ri yerləşir. Bəlkə də Şahbuza xatirələ
rin qorxusundan gələ bilmirdik. Çünk
doğma ellərə bu dərələrdən, bərələr
dən, körpülərdən, yollardan, izlərdən
keçib gedərdik. Batabat gölünün yer
ləşdiyi ərazilər kəndimizə açılan pən
cərə idi. İndi o pəncərələrdən baxmaq
üçün yönümüzü bu yaşıllığın qoynuna
saldıq. Təbiətin çox gözəl vaxtıdır. Hə
yan güldən, çiçəkdən libas geyinib
Ətrafı bürümüş xoş rayihələr qəlb
göynədirdi. Ana yurdun havası gəlird
Bu da axırıncı aşırım. "Mülki adamların
gəlməsi qadağandır" sözləri yazılmı
lövhə ox kimi ürəyimizə batır. Təpələ
rin döşündə alışıb-yanan laləri dəs
tələdik. Ləçəkləri nəlbəki boyda, boy
yarım metr olan bu lalələr dünyanı
heç yerində bitmir. Xarıbülbül necə şu
şalıdırsa, bu lalələr də (bizlərdə on
"lala" deyərdilər) məhz Batabatla Qa
rakilsənin ərazisində bitir. Bir şey ürə
yimizcədir ki, buradakı yüksəklik bizim
əsgərlərin nəzarəti altındadır. Ona gö
rə də o dağlardan vətənə boylana bi
dik. Təbiətin gözəlliyi, yaşıllığın bollu
ğu, gülün, çiçəyin rəngləri, dağların
qalaların əzəməti xarabalıqların üzən
nə elə bir sığal çəkmişdi ki, qeyri-ad
gözəllikdən başqa heç nə görmədik
Təbiətin yaratdığı bir əlvan xalçanı
yarısı o tayda, yarısı bu tayda idi. Qər
bədir ki, burada dağların da, qayaları
da rəngi eynidir. Ulu öndər Heydər Əl
yevin fikridir: "Buradakı dağların da
qayaların da kişi əzəməti və kişi gözə
liyi var". Duyduğumuz odur ki, bu yer
lərin hər şeyi gözəldir. Kəkliyi, torağa
yısı öz yerində, qurbağası, ilanı da q
zılı rəngdədir. Aşırımın o tayından gə
lən xəfif küləyin yetirdiyi havada kək
likotunun ətri duyulur.

İnsanın hazır olmadığı və ömrü bo
yu tablaşmadığı bir ağrı-acı var: vətə
itkisi. Bu dərdin necə dəhşətli olduğu
nu ancaq onun əzabında qovrulanla
yaxşı bilirlər. Elm də təsdiqləyib ki, in
san ildə bir ay doğulduğu yurdda o
malıdır. Enerji almaq, həyatını, səhhə
tini düzgün nizamlamaq üçün bu, ço
vacibdir. İndi 20 ilə dönür ki, Zəngə
zurdan, Göyçədən, Dərələyəzdən...
didərgin düşənlər bu səadətdən məh
rum olublar. Hər kəs məzuniyyətə ç
xanda ilk növbədə doğma yerlərə ge
mək haqqında fikirləşir. Bizlər isə də
rələrdən, təpələrdən keçərək bir da
keçidində, bir qaya başında məkan ta
pıb, fürsət əldə edib vətənə həsrə
həsrət boylanırıq. Dağılan içimizi, ağr
yan ürəyimizi soyutmaq üçün dağlara
daşlara üz tutub böyük Məmməd Ara
zın sözü ilə hayqırmaq istəyirik: "Bəlk
bu yerlərə bir də gəlmədim, duman
salamat qal, dağ, salamat qal".

Beləcə, vətənə gedən yollar başa çatmadı. Yarım kilometr məsafə
aşmağa güc yetmədi. Təsəllimiz ona çatdı ki, üzü o yerlərə sarı boylan
bildik. O dağların, bağların ərməğanı kimi, nəlbəki boyda lalələri qucaq
dolu topladıq, havasından udduq. Bir bulağı bu tərəfdə, bir bulağı o tərə
də qaynayan çeşmələrindən içdik. Batabatın sahilində dayanaraq onu
güzgü sularında sığallanan Zəngəzur silsiləsini həsrətlə seyr etdik...

Flora XƏLİLZADƏ
"Azərbaycan
Bakı - Naxçıvan - Bakı